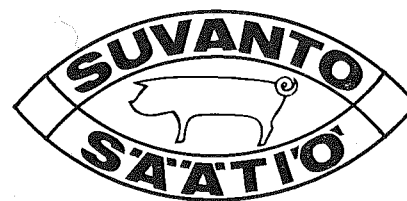

SUVANNON SEUTU

SUVANNON
YMPÄRISTÖN
KOTISEUTU-
LEHTI • Julkaisija

N:o 5 1968

LOKAKUU

Sakkolajuhlan yleisöä Punkalaitumella, eturivissä vasemmalta juhlapuhuja maisteri Pentti Patja, sekä Sakkolan kansallispuvussa opettaja Toini Valkonen ja päätoimittaja Tyyne-Kerttu Virkki.

Risti - Jumalan viisaus

1 Kor. 1: 18—24.

Apostoli Paavali näki aikoinaan syvälle jumalalliseen salaisuuteen ja viisauteen. Hänen kirjeensä ovat Raamatun syvällisempiä Kaikkivaltiaan Jumalan tahdon ja tekojen ilmoittajia ihmisen pelastuksesta. Paavali näki Golgatan Ristin, Jumalan "viisauteen", jossa "Hän ennen maailman perustamista oli hänessä valinnut meidät olemaan pyhät ja nuhteettomat Hänen edessään". Tekstimme mukaan oli Risti kuitenkin — ja on vieläkin — sen ajan juutalaisille "pahennus ja pakanoille hullutus". Olihan juutalaisilla "laki ja profeetat" ja kreikkalaisten viisaus oli kiteytetty sanoihin "Ihminen on kaiken mitta". Nämä olivat ne lähtökohdat ja ajattelutapa joiden valossa sen ajan juutalaiset ja sivistynyt pakana maailma näkivät ja joiden oppien antamassa varmuuden tunnossa suhtautuivat risti tapahtumaan: pahennukseen ja hullutukseen. Valtaosalle ihmiskuntaa se on tänä päivänä samaa. Eihän se vain ole samaa myös valtaosalle kristittyä nimeä kantavaa kristikuntaa?

Jeesuksen myöntäessään ylimmäisen papin Kaifaan edessä olevansa "Kristus Jumalan Poika" tämä totesi: "Hän on pilkannut Jumalaa", johon toiset ylipapit lausuvat tuomionsa: "Hän on vikapää kuolemaan". Tämä oli laki, jonka noudattaminen perustui tähän: "Jos te pidätte minun käskyäni, niin te olette minun kansani ja minä olen oleva teidän jumalanne". Tältä

pohjalta lankesi juutalaisten tuomio Jeesukselle, heidän mielestään täysin oikeutetusti. Sitäkin suuremmalla syyllä saarna ristin sovitukselta jumalallisena tekona ylösnousumusekseen herätti pahennusta. Kreikkalaisten filosofit taas päättelivät koko juutalaisten jumalasta, "ristiriitainen", joka joutui tinkimään pyhydestään antaessaan anteeksi ja samalla ollakseen oikeudenmukainen. Siksi moinen saarna ei ollut millään muotoa ymmärrettävissä, sehän oli, suorastaan hulluutta.

Nämä molemmat ajattelutavat ovat vaarallisen lähellä tämän päivän ihmistä, meitä. Ne vaikuttavat meissä. Näin ajatteli Paavalikin tuntematta totuutta. Tullessaan tuntemaan Kristuksen hänen käsityksensä muuttui päinvastaiseksi. Entinen vainooja huudahtaa: "Minulle elämä on Kristus". Risti selvitti nyt hänelle käsityksen Jumalan vihasta syntiä kohtaan, mutta rakkauden syntistä kohtaan.

Kolossalaisille hän kirjoittaa: "Sillä Jumala näki hyväksi että kaikki täyteys hänessä asuisi ja että hän, tehden rauhan hänen ristinsä veren kautta, hänen kauttaan sovitaisi itsensä kanssa kaikki, hänen kauttaan kaikki sekä maan päällä että taivaassa." Hyvä lukija, uskotko tämän? Onko tämä sinulle todellisuutta? Voitko Paavalin kanssa yhtyä hänen riemuunsa: "Kristus on va-

pauttanut minut synnin ja kuoleman laista", siitäkin huolimatta vaikka näet jäsenissäsi "toisen lain" kuten Paavalikin. Tämä on raamatun pelastus- ja vanhurskauttamisoppi. Se on myös Evankelis Lutherilaisen kirkkomme oppia. Tuntuuko se mielestämme kuitenkin liian mahdollottomalta? Onko se mielestämme kenties hulluutta? Jos on, niin silloin emme tunne Jumalan olemusta, kristityn nimestämme huolimatta.

Kreikkalaiset eivät tunteneet. He elivät aatteista. Vai loukkaako tämä meitä — kenties? Onhan se ristiriidassa sen kanssa mitä laki opettaa Jumalan vanhurskaudesta. Mutta, "Kristus on lain loppu vanhurskaudeksi jokaiselle joka uskoo". Ellemme varauksettomasti voi uskoa Jumalan sovitus-tekoa Golgatan ristillä vanhurskaudeksemme, teemme "Jumalasta valhettelijan" ja rististä pahennuksen. Jäämme lain alle. Kerskaus on kuitenkin "...suljettu pois. Minkä lain kautta? Tekojenko lain? Ei, vaan uskon lain kautta." "Sillä kaikki ovat syntiä tehneet ja ovat Jumalan kirkkautta vailla ja saavat lahjaksi vanhurskauden hänen armostaan sen lunastuksen kautta, joka on Kristuksessa Jeesuksessa." Tämä on Jumalan voima ja viisaus joka ristin salaisuudessa on ilmoitettu meidän maailmallemme.

Kaino Rytty

JUHLAVA TUNNELMA SAKKOLA-JUHLASSA

Erinomainen sää suosi Punkalaitumella järjestettyjä pitäjäjuhlita. Sakkolalaisia oli matkannut juhliin runsaslukuisesti ympäri maakuntaa. Mukana oli myös nuorempaa polvea ja sakkolalaisten kanssa avio- liitossa olevia ei syntyperäisiä sakkolalaisia. Herkin ajatuksin kuunneltiin esitettyä ohjelmaa ja väliaikana tarinoitiin tuttujen kanssa.

Juhlajumalanpalveluksessa Punkalaitumen kirkossa saarnasi kunioitettu rovastimme Joonas Laurila, liturgina kirkkoherra Ilmo Vihervaara. Uruissa ent. Sakkolan kanttori dir. cant. Aaro Lehmusvuori.

Kirkosta juhlakansa siirtyi Sankarihaudan äärelle, jossa kirkkoherra Ilpo Vihervaara puhui sankarivainajien muistolle, seppeleen paadelle toivat Toivo Ukkonen ja Saima Korkka. Karjalaan jääneille vainajille toivat seppeleen Viljo Nalli, Pirjo Korkka ja Albin Kallonen, puhuen aiheenaan A. Aavan säkeet:

Vaan huomaan Ikiaikain Jumalan, Te jääkää vainajamme entismailla. Ken synnyinseudun vaipui multahan, Hän parempaa ei enään ole vailla.

Mut synnyinseudun kultamaisemaa, me unhotuttaa koskaan emme saata, me rakastamme yhä Karjalaa, se muistoissamme on kuin pyhää maata, ja joskus hiipi haave hiljainen: Jos löytyis vielä seutu entinen ja Kirkkomaassa siellä voisi maata!

Molemmilla haudoilla olivat lippu- ja kunniavartoina Ulla Vulli, Yrjö Pitkänen, Arja Patja, Kaarina Patja, Erkki Pärssinen ja Helga Lemmetty.

Päiväjuhla oli järjestetty ns. talo "Vartiolaan". Ennen juhlan alkua pidetyssä kahvitilaisuudessa ojensi Suvanto Säätiön edustajat juuri vuosia täyttäneelle dir. cant. Aaro Lehmusvuorelle Sakkolan viirin, kiitokseksi niistä monista töistä ja toimista joissa hän on sakkolalaisena sakkolalaisten joukossa uurastanut.

Juhlan aloitukseksi puhalsivat Urjalan Soittajapojat, joukossa 4 tyttöä, johtajana tirehtööri Toivo Lankinen, Parolan marssin, Nouskaa aatteet ja Tervehdys hämäläisille. Lippulaulun sävelten saattamana saapui juhlasaliin valtakunnanlippu ja Punkalaitumen karjalaisten lippu, jonka jälkeen laulettiin torvien säestyksellä Karjalaisten laulu.

Punkalaitumen karjalaisten pj. Albert Nihti lausui juhlakansan tervetulleeksi ajatuksin: — Tällaisena ystävyiden ja rakkauden päivänä tulevat mieleen kotoiset rannat ja oman seurakunnan kirkkoon tehdyt kirkkomatkat.

Tirehtööri A. Lehmusvuori soitti viulusooloja ja rouva Lehmusvuori lauloi miehensä säestämänä kaksi laulua.

Aune Ahtiainen lausui isänsä kaksi runoa: Soutajan muisto ja Muuttunut mieli. Opettaja Antti Hisso lauloi Sibeliuksen säveltämät laulut Souda, souda sinisorsa ja Kullamurunen, säesti opettaja Pentti Söder.

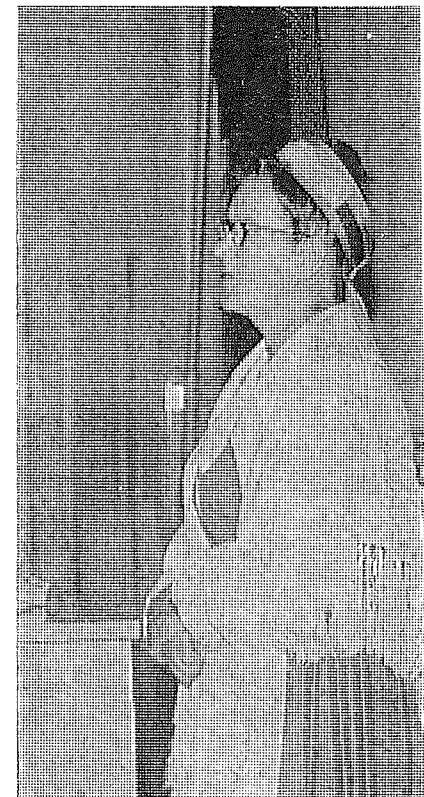
Mv. Albin Kallonen esitti Punkalaitumen karjalaisten 20-vuotishistoriikin, joka on toisaalla lehdessämme.

Historiikin jälkeen huvitti "tempuntekijä" taiteilija Ritola rouvi-

neen yleisöä kevyemmällä ohjelmalla.

Väliajan jälkeen soittivat jälleen Urjalan Soittajapojat, vahvuus 40 puhaltajaa, juhlavan "Finlandian", "Muistoja Pohjolasta" ja "Suvi-marssin".

Sakkolan Lapinlahden "omankylän poika" maisteri Pentti Patja

Emäntä Aune Ahtiainen esittää isänsä runoa. Aleksanteri Aavan syntymästä on tänä vuonna kulu-
nut 85 vuotta.

piti juhlapuheen, jossa hän esitti mm. seuraavia ajatuksia:

Hyvät kuulijat.

Omalta kohdaltani olen ymmärtänyt juhlien järjestäjien, Punkalaitumen karjalaisten pyrkivän löytämään keinoja myös nuoremman sakkolalaispolven saamiseksi näihin

juhliin ja työhön karjalaisen kulttuurin perinteiden vaalimiseen. Sakkola vanhempien ja jo nyt iso-vanhempien synnyinseutuna halutaan säilyttää kaikkien nykyisten ja tulevien sukupolvien muistoissa. On hyvin ymmärrettävää, että vanhempi sukupolvi on usein huolissaan ja murheissaan seurannut nuorten etäännyntä ja irtaantumista heimonsa perinteistä. Mutta onko näin todella, vai näyttääkö se vain vanhemmista, jotka vertaavat omaa henkilökohtaisen kokemuksen innoittamaa mielenkiintoa nuoren enemmän ulkopuoliseen viileämpään suhtautumiseen? Olemmeko tulleet ajatelleeksi, mitä Sakkola merkitsee nuorelle ihmiselle?

Miten me kaikki voisimme edesauttaa piirtäessämme kuvaa Sakkolasta sellaiselle nuorelle, jolla se on vain paikka kartalla ja sekin rajan takana naapurin puolella?

Hyvät vanhemmat.

Se minkälaisen kuvan äitien ja isien synnyinseudusta saa nuori tyttö tai poika, riippuu ensikädessä juuri teistä. Miten te arvostatte Sakkolaa, heijastuu varmasti myös teidän lastenne arvostuksessa näitä heidän mielestään usein liikaa vanhoja asioita kohtaan.

Kunhan voisimme ymmärtää, että sellainen henkilö, joka ei ole syntynyt Sakkolassa, tällä hetkellä kaikki 25-vuotiaat ja nuoremmat, eivät ole ilman muuta vakuutuneita siitä, että Suvanto olisi ikihana järvi, Sakkolan porsaat sen parempia kuin muutkaan, tai etteikö käki kuku täällä yhtä kauniisti kuin Karjalassa.

Perhepiirissä tapahtuvan keskustelun ja tarinoinnin lisäksi kaivataan myös tietoja ja kuvauksia laajemmalla alueella. — Niiden aikaansaamiseksi ja julkistamiseksi on tehtävä niille karjalaisille yhdistyksille, säätiöille ja seuroille, joita sodan jälkeen on runsaasti eri puolille maata perustettu.

On onnellista, että Sakkolalta ei puutu sen pitkistä historiasta väriä ja jännitystä. Rajaseudun kohdalona on jäädä taistelujen jälkeihin silloin, kun rajanaapureina ovat sotasat ja riitaisat kansat. Idän ja lännen, venäläisten ja ruotsalaisten, kreikkalaiskatolisuuden, ja luterilaisuuden keskeiset taistelut häiritsivät ja rasittivat myös Sakkolan aluetta. Väestön vapaaehtoiset ja pakolliset siirrot ja etenkin itsenäisen talonpojan painuminen lahjoitusmaakaudella maaorjan vastaavaan asemaan sekä lahjoitusmaiden lunastusten hankaluudet 1800-luvulla eivät ole voineet olla jättämättä merkkejä väestön taloudelliseen ja henkiseen kehitykseen.

Kun Karjalan asukkaiden vuosisataiset elämän kohtalot oikein ymmärtää, ymmärtää myös viime sotia edeltäneen ajan voimakkaan kehityksen sotien välisen kauden ja sotien jälkeisen ajan sopeutumisen taustalla liikkuvat voimat.

Hyvät juhlavieraat.

Me kaikki olemme ehkä yhtä mieltä siitä että Sakkolalla on oma merkittävä historiansa, omat perinteensä, omat tunnuksensa. Mutta mitä tästä kaikesta voimme säilyttää? On selvää, että kaikkea emme voi.

Tärkeimpinä pitäisin kuitenkin Sakkolan tai laajemmin itäisen Kannaksen murteen tai murresanonjen säilymistä ainakin kotoisessa puheessa.

Murteen lisäksi ovat sakkolalaiset pyrkineet ja ehkä murretta paremmin onnistuneetkin säilyttämään maakunnan omia erikoisruokia... Sakkolan emäntien taidot pitäisi voida säilyttää ja siirtää nykyisillekin ruuanlaittajille.

Kolmas sakkolalainen perinne, jonka säilyttämistä käytännössä puoltavat monet seikat, on naisten käsityöt. Tälle työlle, kuten murteen ja maakunnallisten ruokien

säilyttämiselle tulevat polvet osavat antaa sille kuuluvan arvon.

Omia perinteitä säilyttäessämme säilytämme merkittävän osan Suomen historiaa. Karjalaisuus on esisiemmen työn jatkamista, heidän rakentamalleen perustalle uuden aikaansaamista. Minkälaisena tässä karjalaisuuden raanussa näkyvät Sakkolan omat väriviirut, riippuu jokaisesta meistä itsestämme.

Juhlapuheen jälkeen esitti taiteilijapari Ritala toisen jonkinmoisen ohjelman. Rouva Helvi Laaksonen lausui runot: Uni Karjalasta ja Vapauden perintö. Usko Tenkanen soitti virsikannelta.

Tämän jälkeen ojennettiin viirejä. Sakkola viirin saivat, luovuttajina Matti Niippa ja Yrjö Raaska, Punkalaitumen karjalaiset, Punkalaitumen kunta ja seurakunta. Karjalaiset saivat vastavuoroisesti Punkalaitumen viirin. Suvanto Säätiön puolesta ojennettiin A. Aavan runoteos "Vuoksen Varsilta" hänen omaisilleen.

Seuraaviin Sakkola-juhliin, Pirkkalaan, toivotti säätiön pj. Matti Niippa juhlayleisön tervetulleeksi. Päätoimittaja Tyyne-Kerttu Virkki esitteli uutta Sakkolan kansallispukua, jonka hän on piirtänyt ja valmistanut 20 vuotta kestäneen työn jälkeen. Vanhemman Sakkolan puvun "mannekiinina" esiintyi opettaja Toini Valkonen. Uuden Sakkolan puvun malli on julkaistu "Omin Käsin" -lehden tämän vuoden numerossa 2.

Tauno Huuska toi Keski-Suomen sakkolalaisten terveiset.

Juhla päättyi yhteisesti laulettuun Maamme -lauluun.

Korkan-Aapro pisti kessua piippuun, katsoi tekemänsä riihenkiukuan päälle ja hyvästä mielestä lausahti: — Nii on ko PIIRONK!

Punkalaitumen Karjalaiset ry:n 20-vuotisen toiminnan historiikki, jonka Sakkola-juhlilla esitti Albin Kallonen

10. päivänä elokuuta 1947 perustettiin Punkalaitumen Karjalaiset ry. -niminen karjalalaisjärjestö, joka oli laatuaan ensimmäinen Punkalaitumella, johtaja Antti Kuismen toimiessa alkuupanimena. Ensimmäiseen johtokuntaan tulivat valituiksi: Juho Kuparinen, Albin Kallonen, Albert Nihti ja Reino Pitkänen. Lisäksi silloinen varajäsen Toivo Ukkonen ovat kuuluneet seuran johtokuntaan koko toiminnan ajan ja kuuluvat edelleenkin. Lisäksi ensimmäisen johtokunnan jäseniä olivat: Väinö Rastas, Onni Koiranen, Nestori Pulakka, Aune Ahtiainen ja Martta Vulli. Johtokunta valitsi ensimmäiseksi puheenjohtajakseen Albert Nihdin, jota tointa hän on hoitanut yhtä vuotta lukuunottamatta, koko toiminnan ajan, siis 19 vuotta.

Eri toimikuntien puheenjohtajina ja kokoonkutsujina on toimineet: Ohjelma- ja urheilutoimikunnan pj. Albin Kallonen 20 vuotta, ravintolatoimikunnan pj. Anna Vulli, perustajajäsenenä Ida Kauranen, Hilja Kallonen, Taimi Nalli ja Tyyne Pulakka. Lisäksi on seuran johtokuntaan kuuluneet: Aino Rastas, Kullervo Vanhanen, Vilhelm Vulli, Martti Pappinen ja Juhani Vulli, vpj. on nykyisin Mikko Korkka. Näille 5 perustajajäsenelle jotka ovat toimineet johtokunnassa koko 20 vuotta, lausumme seuran puolesta parhaat kiitokset. Perustajajäseniä on vielä seuran luettelossa 34 jäsentä, kannattajajäseniä 59, jotka etupäässä ovat Punkalaitumen emäpitäjän huomattavimpia henkilöitä.

Sakkola-juhla on seuran toiminta-aikana järjestetty 3 kertaa. Aikaisempina vuosina järjestettiin

myös yleisurheilukilpailuja ja jalkapallo-otteluita naapuripitäjien karjalaisseurojen kanssa, nyt on nuoriso kadonnut urheilijat mukanaan, joten toiminta on hiljentynyt. Lisäksi yhteistoiminnassa toisten seurojen kanssa on järjestetty äitienpäiviä, itsenäisyysjuhlia, kuu-sijuhlia ym.

Seuran tähänastisista saavutuksista pitäisin huomattavimpana Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkin aikaansaamista, joka Punkalaitumen kunnan ja seurakunnan myötävaikutuksella pystytettiin. Kunnan ja seurakunnan myötämielistä tukea vailla emme olisi pystyneet hanketta toteuttamaan josta avusta lausumme heille vieläkin koruttomat kiitokset.

VILAKKALA-JUHLAT TYRVÄÄLLÄ 2. 6. 1968

Vilakkalan koulupiiriläisten juhlat pidettiin I helluntaipäivänä Tyrvään Sammaljoella. Nämä kyläjuhlat saivat kolme vuotta sitten alkunsa Orivedellä siellä asuvien vilakkalalaisten toimesta. Yhdessäolo ja entisten tuttavien, koulutoverien ja naapurien tapaaminen muodostui niin antoisaksi, että yksimielisesti päätettiin kokoontua vastaisuudessaakin tällaisiin "perhejuhlisiin".

Tyrvään Sammaljoen ja Illon vilakkalalaiset olivat tällä kertaa isäntinä.

Juhlat alkoivat jumalanpalveluksella Sammaljoen kappelikirkossa. Saarnan piti pastori Bäckman,

Karjalaisseurat muitten aatteellisten järjestöjen tavoin kärsivät maaltapaosta toiminnan hiljentymisen muodossa, näin meidänkin seuramme kohdalla toiminta on hiljentynyt alkuvuosista huomattavasti. Nämä näkymät synkistävät seuramme tulevaisuuskäymä, koska jäsenmäärä supistuu vuosi vuodelta vanhojen muuttaessa manan majoille, nuorempien kaupunkiin.

Nyt alkaessamme kolmatta vuosikymmentä on silti pakko uskoa tulevaisuuteen ja toivottaa seuralle reipasta yritteliäisyyttä vallitsevissa rajoittuneissa toiminnan rajoissa. Vanhemman polven ja paikkakunnalle jäävän nuorison yhteistoimin on seurallamme vielä mitaamaton matka kuljettavana.

joka kohdisti sanansa karjalalaiselle juhlaväelle lämpimällä, mielihilpinuovalla tavalla.

Jumalanpalveluksen jälkeen suoritettiin seppelten lasku sankarihaudalle.

Kirkon välittömässä läheisyydessä sijaitsi juhlapaikkana toiminut avara kansakoulu, joka juhla-asuina koivuina ja kukin koristettuna oli vieraita vastaanottamassa. Järjestäjien lämpimät kädenpuristukset ovella saivat jokaisen tulla tutustumaan itsensä odotetuksi ja tervetulleeksi.

Emäntien tarjoamien kirkkokahvien ja iloisen rupattelutuokion

jälkeen oltiinkin valmiit seuraamaan ohjelmaa salin puolella.

Aluksi Vammalan nuoriso-orkesteri soitti Jaakko Hirvikankaan johdolla. Yhteisesti laulettu Karjalaisten laulun jälkeen Arvi Mielonmäki lausui tervetuliaisanat. Niissä hän lyhyesti esitteli nykyistä kotiseutuaan Tyrvää, joka kuuluu varhain asutettuun Satakuntaan.

Ohjelmassa vuorottelivat lausunta- ja musiikkiesitykset. Niiden aitoudessa ja välittömyydessä saavutettiin juuri se läheinen, kotoinen tunnelma, mihin tällaisissa kyläjuhlissa tulisi pyrkiäkin. Näistä mainittakoon Väinö Mielonmäen, entisen viuluniekkan, soittoesitykset sekä Jalmari Viskarin sepittä-mä kronikka Vilakkalan kylästä ja elämästä siellä 30 vuotta sitten pojan silmin nähtynä. Tästä tekijän vuoroin lausuen vuoroin kitaran säestyksellä esittämästä runosta muutamia otteita:

"Nyt jo kuuluu myllyn ääni kohta sulkuun työnän pääni täällä paimenetkin pestiin kepposet ja konstit tehtiin..."

Tässä oli tietenkin kysymys Viskarin myllystä Koverojalla.

"Tästä alkoi kruunun puisto siellä myöskin monen muisto. Samoa Salossa mieli.

Jos ei mennä metsämaalle, kun on vielä kylät vaille käymättä kujat kotoiset kaislalammet katsomatta osmankäämit ottamatta hakematta hamarahauki Mutalammesta matikka. Lampi itse laihlainen veeltänsä vähäpätöinen hyvä silti sijaltansa arvoltansa aikamoinen hyvä sorsan soutupaikka kuovintojen kuikkelehtii kansakoulu kainalossaan älypaja äärellänsä seuranansa seuratalo."

Haparaisten Marttayhdistys 50-vuotias

Juhlallisuudet aloitettiin juma-lanpalveluksella Lempäälän kirkossa, jonka jälkeen martat Anna Söder, Helena Kekki ja Helena Kuisma toivat kukkia Karjalaan jää-

Lisäksi Jalmari Viskarin musiikaalinen perhe soitti kauniisti nokkahuiluilla.

Runsaasta ohjelmasta mainittakoon vielä rouva Laaksosen lausunta. Juhlapuhujana oli yliagronomi Kaino Repo. Hän selvitte-li Vilakkalan kylän vaiheita, sen ihmisiä rauhan töissä sekä sodan keskellä. Erikoisesti hän kuvasi ta-loudellista elämää sekä vapaata harrastustoimintaa sotaa edeltäneinä vuosikymmeninä. Hyvin mielenkiintoinen tieto kuulijoille oli Vilakkala -nimien historia, josta selvisi, että jo 1400-luvulla se oli esiintynyt kirkollisissa asiakirjoissa Vilokkala -muodossa. Kylä oli kap-pelinsa vuoksi tullut silloin tunnetuksi.

Vapaan sanan aikana käyttivät pu-heenvuoroja Austraaliasta lomalle tullut Hannes Jortikka sekä Teuvo Viskari Orivedeltä, joka tulkitsi juhla-äänitöitä.

Kalevi Eräranta mainitsi lop-pusanoissaan siitä, miten mielui-saksi hänelle ja muillekin toimi-henkilöille tämän juhlan järjestä-minen oli muodostunut. Tilaisuus päättyi Maamme-lauluun.

Tulkittiin juhla-äänitöitä kiitokset erään mukanaolleen isännän to-teamus: "Se juhla oli miu mieles-tä täys kymppi."

Maija Kajarinne

neiden muistomerkeille. Tämän jäl-keen kokoonnuttiin Haparaisten seurojen talolle varsinaisen juhlan viettoon, joka aloitettiin Martta-laululla. Yhdistyksen pj. rouva Senja Metsiö toivotti runsaslukuisen yleisön tervetulleeksi, mainiten Sakkolasta lähteneen yhdistyksen joutuneen aloittamaan kaiken alus-ta, kun alkuvaikeudet on voitettu, on yhteistoiminta ja kanssakäymi-nen naapuriyhdistysten kanssa saa-nut hyvät edellytykset. Tervehdys-sanojen jälkeen lauloi rouva Aune Torttila kaksi laulua.

Juhlapuhujana oli rovasti Oiva K. Perkiö, hän käsitteli aluksi Martta -nimien merkitystä, maini-ten nimen olevan alkuperäiseltä merkitykseltään kaksitavoitteinen: Valtiatar ja murheellinen eli huo-lehtiva joiden kuvannollisena sym-boolana on kuvissa esitetty avain-nippu ja liemikauha. Mainiten marttojen edelleen tekevän siu-nauksellista työtä monien kotien hyväksi vaikka entiset karjalaiset suurperheet onkin siirtyneet histo-riaan ja tilalle on tullut tavaksi molempien vanhempien ansiotyöt ja perheet ovat pieniksi pirstoutu-neet. Tällöinkin on perheen äidillä suuri ja arvokas tehtävä kodin elä-män eheyttäjänä ja koossapitävänä voimana. Monista hajoittavista teki-jöistä huolimatta. Puheen päätyt-tyä laulettiin yhteisesti Karjalais-ten laulu, jonka jälkeen nautittiin kahvista ja leivoksista.

Välilajan jälkeen muisteli heras-tuomari Juho Kekki reippaassa ja vauhdikkaassa esityksessään mart-tatoimintaa kotikylässään Haparai-

sisä, mainiten kuuluneensa mart-toihin yhdistyksen alkuvuosista al-kaen, joskin miespuoliseen vähem-mistöön kuuluvana. Rouva Sirkka Kuuppo lausui antaumuksella ja taidolla kaksi runoa: Pimiän Mui-stojen maisema ja Haahden Beta-nia.

Toimitusjohtaja Lyyli Erkkilä puhui Tynnin runon "Kaarisilta" opastuksella, esittäen ajatuksen äi-din ja emännän, siis marttojen, vastuusta siltojen rakentajana nu-ri-son tiellä matkalla elämään. Marttojen on oltava juuri ne silta-arkut joille kantava kansi laske-taan, sillä jos perustus ei kestä murtuvat myös kansirakenteet.

Yhdistyksen pj. rouva Senja Metsiö sai rintaansa kultaisen Martta-neulan. 40-vuotismäkin sai-vat seuraavat: Helena Kiuru, He-lena Kekki, Hilma Pajari, Anna Viskari, Hilda Suutarinen, Anna Söder, Saima Viskari ja Emma Koiranen.

Ansiomerkkien jaon jälkeen toi-minnanjohtaja Erkkilä toi vielä Hämeen-Satakunnan Marttapiiri-

Petäjäjärven Marttayhdistys vietti 50-vuotisjuhlaansa

Nykyisin Vesilahdella kotipaikan omaava Petäjäjärven Marttayhdistys vietti 50-vuotisjuhlaansa 1. päivä-nä syyskuuta 1968. Kahvitarjoilun jälkeen aloitettiin varsinaisen oh-jelma laululla Soi kunniaksi Luo-jan, jonka jälkeen yhdistyksen pu-heenjohtaja 35 vuotta yhtäjaksoi-sesti toiminut rouva Hilja Ryyppö toivotti vieraat tervetulleeksi juh-laan. Neiti Kieli Komu lauloi kant-tori Ventelän säestämänä Oskari Merikannon: Oi muistatko vielä sen virren ja Ilmari Hannikaisen Kylvä.

liiton ja omat onnitelunsa juhli-valle yhdistykselle. Väinö Keki-runoasuinen muistelo on painettu-na toisaalla lehdessämme.

Opettaja Iida Pitkänen onnitte-li runoasuudessa muistelmassaan marttoja. Suvanto Säätiön viirin luovuttivat ja seuraa onnittelevat pj. Matti Niippa ja herast. Juho Kekki. Seuraavat marttayhdistyk-set toivat onnitelunsa: Sakkolan Marttayhdistys Sanni Laamasen puhuessa, Lempäälän-Sääksjärven Raija Isotalo ja Suoma Karponen, Petäjäjärven Marttayhdistys Hilja Ryyppö ja Hilka Suikkanen, La-pinlahden Marttayhdistys Anna Naskali ja Toini Kallonen Kivi-niemen Marttayhdistys Lempi Ny-känen ja Elina Vuorinen. SPR:n Kuljun kyläkerhon onnittelet toi-vat Ester Kuparinen ja Aune Leh-tonen. Haparaisten ns. onnittelet toivat Esko Kallonen ja Martta Pajari. Lempäälän Karjalaisten onnittelet ja KAKKARAPAPELON toivat Arvi Pääkkönen ja Sirkka Kuuppo.

Kronikan Haparaisten elämän-kulusta ja maisemista esitti kir-

Haparaisten Marttayhdistyksen an-siomerkin saaneet jäsenet, etualalla pj. rouva Senja Metsiö.

joittaja rouva Sirkka Kuuppo. (Em-me valitettavasti ole riimitystä saa-neet lehdelle käyttöön. Nöyrä ku-marrus vieläkin!)

Kotiseudun muistojen juhla päättyi ja runsas yleisö lähti koti-matkalle. Kahdella marttaseuralla oli jopa linja-autot käytössä.

riiliiton tervehdyksen ja jakoi an-siomerkit. Hopeisen merkin sai He-lena Raaska ja 40-vuotismäkin Selma Kallonen, Ines Kuparinen, Tyyne Nuora, Anna Silvasti, Hilka Suikkanen ja Impi Virolainen.

Seuran sihteeri, emäntä Hilka Suikkanen esitti 50-vuotishistorii-kin, joskin puutteellisena koska seuran vanhempi arkisto tuhoutui sodassa. Seuran ensimmäinen pj. oli opettajan rouva Rosa Holopai-nen ja johtokunnassa ainakin seu-raavat jäsenet: Maria Virkki, He-

lena Raaska, Hilda Kallonen (nyk. Leskinen) Amalia Ryyppö, Helmi Pursiainen (Karppanen) ja Helmi Kallonen (nyk. Mäkinen). Juhlissa oli läsnä Helena Raaska. Nykyisessä johtokunnassa on vpj. Elli Pulakka, siht. Hilikka Suikkanen ja Terttu Kurikka ovat johtokunnan jäseniä toisessa sukupolvessa, lisäksi johtokunnassa rahastonh. Kerttu Virolainen, jäsenenä Salme Laatikainen, Toini Valkonen, Aino Nuora ja Aino Kaustala. Vesilahdella on toiminta kulkenut entistä totuttua tapaa joskin hiljalleen hiljentyen, sillä nuorta jäsenistöä ei juuri ole liittynyt seuraan.

Kun oli laulettu yhteisesti Päivä kun paistaa pirttiin pieneen, esitti juhlivalle yhdistykselle onnittelunsa seuraavat järjestöt ja yksityiset henkilöt: Vesilahden kunta, Kiviniemen Martat, Pirkkalan Martat, Kanta-Vesilahden Martat, Suvanto Säätiö, Vesilahden Karjalaiset, Petäjäjärven ns., Haparaisten Martat, Ylä-Suvannon Martat, Vesilahden Martat, Vakkalan Martat, Helmi Mäkinen, Esteri Harkomaa ja Hilda Leskinen. Emäntä Taimi Ryyppö kertoi seuran ensimmäisistä kutomakursseista.

Petäjäjärven marttoja 50-vuotisjuhlissaan. Toinen vasemmalla perustajajäsen Helena Raaska ja hänen takanaan pitkäaikainen puheenjohtaja Hilja Ryyppö.

HELSINGIN SAKKOLA-SEURAN JÄRJESTÄMÄ

KIRKKOJUHLA

pidetään 26—27. päivänä lokakuuta 1968 Helsingin Tuomiokirkossa. Lauantaina 26. 10. ehtoollisjumalanpalvelus. Sunnuntaina 27. 10. klo 10.00 jumalanpalvelus ja tämän jälkeen Seurakuntasalissa Meritullintori 3 ohjelmallinen tilaisuus. — Tervetuloa vieraaksemme!

Sakkola-Seuran johtokunta

SUVANNON SEUDUN

ASIAMIESKOKOUS

pidetään 6. p:nä marraskuuta 1968 klo 11.00 Tampereella Suomalaisen Klubin huoneustossa Puutarhakatu 13, joka näin asiamiehille kutsuna ilmoitetaan. Tervetuloa!

Suvannon Seudun toimituskunta

Lämmminhenkisen juhlan päätteeksi luki emäntä Kerttu Virolainen psalmin 103 ja lopuksi laulettiin Kiitos Sulle Jumalani.

Kuudetta vuosikymmentä aloittamaan Petäjäjärven Martat lähtevät kiitollisina siitä, että on ollut aloittekykyisiä, avarakatseisia naisia, jotka ovat panneet alkuun mart-

tatyön kotikylässä ja että on löytynyt aloitetulle työlle jatkajia muuttuneissakin oloissa. Kiitollisina myös siitä että yhdistys on saanut edelleen toimia ja tehdä työtään vapaassa, itsenäisessä isänmaassa, ennen kaikkea siitä, että Luoja on antanut työllemme jatkuvan siunauksen.

VÄINÖ KEKKI

Kul- jemme koti- kylällä

Missä on koti, missä on kirkko?
Unesta herännyt kysyen virkko.
Kaikkiko unta, untako vain,
kotona jälleen käydä et sain?
— Silmien eteen aukeni pellot,
ylitse metsän soi malmiset kellot.
Kelloja kuuntelin, peltoja katselin..
Ypöyksiin syksyn yössä...

Tule Sinäkin muistoissa mukaan!
Lähtekäämme unikuviin kulkemaan
kotikunnaille Karjalaan,
samoilemaan Sakkolaan,
Haparaisiin harppaellen,
Rapamäelle ravaten.

Seisahumme, silmäilemme maisemaa,
mis elettiin ennen...
Ennen sodan valtakautta...
— Tuolla meillä tutut tuvat,
kaivonvintit kartanolla,
rannalla peratut pellot,
takana Suvannon selkä.

Kylän miehet kyntämässä,
"Akat" aamuaskarilla...
Päivin työtä tekevällä,
illalla omat ilonsa:
Jo on seura sommiteltu
naisten yhteinen yritys.
Martat lähti matkallensa
ompeluseuraansa omaansa.

Lähti Marttojen mukana
monet kurssit kulkemahan.
Niijet notkui, pirrat paukkui
mainioita mattoloita
viehkehiä verholoita
oikei ajo-ohjaksetkin.
Liinasesta laittoit liinoi,
palttinasta tekkiit paitoi
piikost pitopöksylöitä.
Kaikellaiset koukerrokset
tyylikkäihe tyynyloihe,
esiliinankin etehen.
Kolme kyllää naapurusta
aina yhdessä yritti:
Keljan naiset tulla kapsi,
Purpuroiset puoli juosten
keittokurssille kereten
kaunistaissa Karjalata
elliit riporinnakkaista.

Saarsi seudun sodan sauhut,
matkaan saattoi tykkein pauhut.
Evakkoon kun kansa kulki
Martat pakomatkalansa,
kutsumatta kulkevaiset,
täysin oudoille oville,
veräjille vierahille.

Joko Karjala katosi,
taistelussa tantereena...?
Eipäs heimo hellittänyt!
Eikä Martatkaan masennu:
Toivon toivat tullessansa,
uskon uutehen elohon.

Jälleen onnessa eloa:
Koti uusi kun kohonnut.
Terve tupaan tultuasi!
Jo on kohvit kiehutettu,
kakkaroita on kasoissa,
pitkät pöyvät piirakoita...
Lapsen lykky lattialla.
Isä, äiti onnellisna
oman lieden lämpimässä.

Uusi aika alkaneena,
päivän toisen paistaessa,
menneestä muistot vain mukana.
Alkoi Lempälään levitä
Kuljunkulman kuulumiset
Haparaisten harrastukset:

Jälleen Martat matkallansa,
uskolliset uurastajat,
kulkee kurssit monenmoisiet
piikku-joulut, laskiaiset,
omat iltampelukset,
missä kiiri kiitosvirret
Ikkainkojen Isälle.

Näin kuljimme muistojen mukana,
samoilimme Sakkolassa,
Haparaisten harjanteella,
jopa Keljankin kylässä,
Purpurassa putkahimme.

Aika vierii, vaihtuu vuodet,
uusi kansa kasvamassa...
Karjalasta kertoilevat,
mummin taattojen tarinat.

JUHO KURIKKA

»EMPPU»

N. 65 vuotta sitten syntyi poikalapsi, jolle annettiin nimi, hienokin, "Empuna" hän kumminkin kasvoi ja sitkistyi miehen kokoon ja näköön, syöden, juoden ja tappelinkin kotitarpeiksi.

Pilvien kasaantuessa etelän tai vaalle joutui "Emppukin" toisten miesten mukana valvontakokoukseen kirkolle Valitustalolle. Kons- taapeli huusi nimiä toinen toisensa perään ovelta, niitä mitä herrat perällä määräsivät. Tähän tapaan: Kuivalainen Oskari — on, Holkkajalka Verner — täällä, Sergejeff Rikhartti — kyllä tulluo. Mutta "Empun" nimeä ei vaan mainittu ajoissa. Empulta päättyi kärsivällisyys ja "Emppu" työntyi sisälle... kutsumatta. Herrat tietysti kiljumaan: "Että mitä tämä on...?" Emppu ei häkeltenyt tuon enempää: "Kuule sie viäpel jos siul on mitä miul asjua tai tähä paperi piissuamista nii piissai justia, me miän laivas ja se huu- taa just nyt. Kirjuta het tai suat tulla kottii leimais keral." "Emp- pu" sai paperin kuntoon ja pukeu- tui asepukuun aikanaan toisten mukana.

Sopivaa asepukea, koon puolesta, ei "Empulle" löytynyt, vain nahka- vyö ja kokardi olivat käypää ko- koa. Sonnikkaiselle tehtyjä päätte- li mies sopimattomista vaatteista.

Näissä sotaisissa tamineissaan piti "Emppu" vartiota toisten mies- ten joukossa Kiviniemen kosken rantamilla. Kohdalle tuli rajalle matkalla oleva kolonna, majoitus- tiloja tiedustellen.

Kyseltiin ison talon isäntää. — No enks mie isännäst kule, kysyi aseveli. Hevoset talliin ja heiniä et- tie, piika keittäkö kohvit ja sau- nan suap panna lämpiimiä, älkää nuukailko puuta eikä suurusta.

Tapahtui miehisen neuvon mu- kaan, väki saunoi ja hevoset le- päili tallissa. Saunomisen ollessa parhaassa menossa tuli oikea isän- täkin kotiin ja nosti tyyllensä ko- vaäänisen metakan. — Mitä ryöstää tämä on? Mänkää kaikki järveen taikka h-tiin. — Isännän luvalla on oltu ja herrojen luvalla on tultu mitä se teille kuuluu...

Sellainen sotamies paikallaan oli "Emppu".

VIHITTYJÄ

Tälle palstalle toivomme nimiä ja nuoret avioon menneet saavat sen "Suvannon Seudun" numeron missä on "kauppa julistettu", kun vain saamme osoitteet tietoomme vaikka jälkikäteen.

Messukylän kirkossa vihittiin 20. 7. 1968 konelatoja Heikki Juhani Huuska ja opiskelija Irma Kyllikki Hujanen, sulhasen vanhemmat Uu- no ja Rauha Huuska Viiksanlahden kylästä.

Kankaanpään kirkossa vihittiin 3. 8. 1968 Kari Juhani Huuska ja Kerttu Kaarina Jokinen, sulhasen isä Veikko Huuska Viiksanlahden kylästä.

Kemissä vihittiin 21. 9. 1968 Jyr- ki Järvelä ja Leena Huuska, mor- siamen isä Pauli Huuska Viiksan- lahden kylästä.

Tampereen Vanhassakirkossa vi- hittiin 21. 7. 1968 ruiskumaa- lari Risto Kalevi Kunnas ja Raija Kaa- rina Huuska, morsiamen vanhem- mat Hannes ja Aili Huuska Ho- vinkylästä.

Tottijärven kirkossa vihittiin 31. 8. 1968 instrumenttiasentaja Jorma

KOKOUKSIA

Sakkolan kk. nuorisoseuralaiset kokoontuivat vuosikokoukseensa Lempäälässä Eeva ja Toivo Koira- sen luona 22. 9. -68. Isäntä-Toivo toivotti talon puolesta vieraat ter- vetulleiksi. Kahvitarjoilun jälkeen Antti Koironen kertoi valtion nuo- risotyölautakunnan järjestämästä tanhu- ja kulttuurimatkasta Itä- Saksaan, ollen mukana Lempäälän ns. tanhujoukkueen säestäjänä.

Varsinaisen vuosikokouksen ava- si seuran pj. Risto Jääskeläinen, valittiin myös kokouksen puheen- johtajaksi, sihteeriksi rouva Aino Pokkinen. Varsinaisten vuosiko- koukselle kuuluvien asioiden jäl- keen keskusteltiin osallistumisesta ensi kesänä Pirkkalassa pidettävien Sakkola-juhlien järjestelyyn, yh- dessä Pirkkalan Karjalaisten ja Sakkolan Marttayhdistyksen kans- sa. Juhlien järjestelyyn päätettiin osallistua ja valittiin neuvotteli- joiksi pj. Risto Jääskeläinen, Aino Pokkinen, Eeva Koironen, Ilmari Loponen ja Aapro Jääskeläinen.

Nuorisoseuran johtokuntaan va- littiin: Puheenjohtajaksi Risto Jääskeläinen, sihteeriksi Aulis Uk- konen, rahastonhoitajaksi Aira Jääskeläinen, lisäksi johtokuntaan Aino Pokkinen, Toivo Koironen, Il- mari Loponen, Väinö Kurki, Aapro Jääskeläinen ja Eino Koppanen.

Lopuksi talo tarjosi kaurakuisse- liä ja voileipiä, josta parhaat kii- tokset.

A. Jääskeläinen

Civil ja apuhoitaja Maija-Liisa Ku- rikka, morsiamen vanhemmat Juho ja Helmi Kurikka Petäjärveltä ja Luprikkalasta.

★

Äitijäin en jätä niin kauva ko- hiä jaksua miut elättää!

VILHO SIPILÄINEN

KOVIA PIIPPUMIEHIÄ

Toimituksen tuoli

Kuukausiviisari on jälleen viime kirjoittamisista pari väliä hui- kuttanut. Parhaat kiitokset kaikille tä- män numeron avustajille, työ on ollut tuottoisaa ja riittoisaa, jopa on jäänyt hyvänlaisesti ensi nume- roonkin aineistoa. Kiitokset myös muuten minulle kirjoittaneille, ter- vöisi Ale-Alperit sinne Mikkelii, Yllöl Köhniyö ja monel monnie muuhu paikkua. Päätöimittaja Vir- kille pokkaus myös nivaskast, pää- kaupungin sakkolalaisille kutsusta, Manulle "paloista".

Ei ole vielä tullut myllytarinoi- ta, Arti-Lassi ja toiset, asiaa pa- perille! Myös pienet täytepalat ovat tervetulleita, joten kaikki kaskun aiheet, sanonnat ja sutkaukset tän- ne, rokkotommatkin, setvittäväksi.

Mitä lehden sisältöön tulee niin hyviä sanoja pitäisi osata laittaa jonoon sillä ne kuulemma luetaan joka sana ainakin kertaalleen, useimmat sanat monesti ja tarkas- ti. Joten taas tulemaan niin kuin "ainetta", mm. Pansaaren puoli on mielestäni ollut vähän esillä. Kun kirjoitatte niin laittakaa nimenne kirjoituksenne alkuun tai loppuun ja mikäli en tunne niin myös koti- kylä ellei kirjoituksesta selviä. Tar-

Olen kuullut puhuttavan että tu- pakanpolto on edullisin piipulla. Tarkoittaisiko että se tulee halvem- maksi, onko se voimaakkaamman makuista, parempi käsitellä tai vaarattomampi tulenaroissa pai- koissa? Mitä kannattavuuteen tulee, missä se hintansa korvaa? Voiko päätellä esim. näin: Menee- kö leipää vähemmän, onko työteho suurempi, enemmän voimaa, lisää- kö älyllistä tasoa järkityössä, kun näkee monen asiakirjan laatijan polttavan samanaikaisesti. Mitä kannattavuuteen tulee, voisi sa- noa kallista laatua poltettaessa kyllä hintaa tulevan piipulla pol- tettaessakin, jos taas ostaa "Jymy"

koitus on jakaa mahdollisuuksien mukaan kirjoitukset kaikkien kylä- kuntien kesken.

Uudet tilaukset olisi myös hyvä lähettää jo vuoden vaihteessa sillä painosta on lisättävä, vanhat nu- merot on viimeistä lukuun ottamat- ta loppuneet. Postisiirtokortteja olen lähettänyt n. 40 kappaletta, vastaanotto on ollut myönteinen, vain yksi on palaamatta, toinen venkuilee vähän ensi vuodesta, mutta ehkäpä selviää. Muistutta- kaa tapaamillenne sakkolalais- tyisille "Suvannon Seudun" tilaa- misesta, on vielä sellaisia jotka ei tiedä lehdestä "tuon taivaallista". Tämä lehti on sakkolalaisten hen- kinen varaventiili, yhdyssiteenä huomioitava, jopa osoitetoimisto ja kotiseutulehti.

Kanadasta on tullut kirje ja "Elissan kuva", kiitos. Osoite oli kirjeessä ja kuoressa erilainen, saa nähdä osaako tämä numero pe- rille, laitoin sen osoitteen missä oli käsittäkseni paikkakuntakin mu- kana.

Joulukuussa tavataan.

niin tulee huomattavan halvaksi, nurkantakana kasvatettu tietysti on rahanmenollisesti kaikkein huuvis- ta. Itse en pysty asiasta väittele- mään kun olen tupakoimaton mies.

Meillä oli siellä Sakkolassa Su- denhännässä kolme naapuria joista jokainen oli kova PIIPPUMIES. Teen tässä ensiksi pienen ansio- luettelon kustakin.

Lähin naapuri oli Juho Toiviai- nen, hän oli syntynyt naapuripitä- jästä, Pyhäjärveltä, mennyt jo nuo- rena rautatien palvelukseen, edis- tyen niin että oli saanut konduk- tööri-nimityksen. Hän oli myös suo- rittanut työnsä ohessa saarnaaja- tutkinnon, joka oikeutti myös kir- kossa saarnaamaan. Erotekin rau- tatien palveluksesta ja ruveten jonkin hartausyhdistyksen puhu- jaksi. Luopuen pian myös tästä toimesta, osti maatilan Sudenhän- nästä, entisen Albert Sipiläisen ti- lan joka oli silloin kauppias Vir- kin omistuksessa. Kun Toiviaisella oli monia muitakin yrityksiä niin hän vain sanoin johti tilan töitä, paitsi myllyssä käynnit hän teki it- se. Hänellä oli apunaan työmies- perhe jossa vaimo hoiti talon kar- jan.

Toiviaisella oli paljon ja monen- laisia toimia ja tehtäviä: Kirja- kauppa Riihimäellä tyttären hoi- dossa, myös jonkin kiinteistötoi- miston asiamies, kuulustellen myy- täviä maatiloja, välitti halkoja ym. hommaa. Paitsi kirkossa hän pu- hui myös muualla tarpeen mu- kaan, suojeluskunnan iltamissa, ompeluseuroissa ja muissa vastaa- vissa tilaisuuksissa. Hänen pu- heensa sopivat sekä vanhemmille että nuoremmille kuulijoille. Eten- kin perhejuhlissa hänellä oli haus- koja juttuja ja hartaita kuulijoita.

Kerran Toiviaisen tullessa elo- kuksessa iltahämärässä myllykuor-

man kanssa Paussun myllystä, kaksi Petäjärven poikaa ajoi polku-pyörällä vastaan, menen yökylille, eli tytöille. Tuntien tulijan Toiviaisen—"papiiksi" nykäisivät hatunlipan silmien eteen. Toiviainen tunsi melko tarkkaa ympäristön nuorisonkin. "Seisatappuas vähäse pojat". Pojat valmistautuivat kuulemaan tomeraa "saarnaa". Mutta saarnaaja olikin nuoruusmuistoissaan ja sanoi: "Työ uotta jo paljo paremmas asemas ko mie enne: Mie ko läksi yökylil nii miu pit kävellä mut työ suatta aijua pyöril, se lienyo paljo helpompua ja pitiä miele pirtijämpän, minnuu tah-to uamul forkuttua... Mihi astikka työ miättä? 'Nurmijärvel'. Mänkiä vua, em mie teitä moiti jottei tytöilöil tois kerkii."

Hän oli sanoissaan ja teoissaan, sanoisinko KOHTELIAS MIES, kävi meillä pari kertaa päivässä puhelimessa, kun ei itsellään ollut, aina kädestä pitäen tervehti ja lähtiessä hauskan vitsin kertoi.

Hän oli KOVA PIIPPUMIES, oli osallistunut piipunpolttokilpailuunkin. Kilpailu oli siitä kuka saman tupakkamäärän pisimpään sauhuttaa. Erst Lampen-Iso-Keisari kertoman mukaan sillä kertaa voitti. Toiviainen poltti hyvänhajuista ja parhaita saatavissa olevia laatuja, jopa naisetkin Toiviaisen piipun-tuoksusta tykkäsivät.

Toinen KOVA PIIPPUMIES oli toinen naapurini Aapro Korkka, hänen tilansa oli samassa kylässä Rajamaessä. Aapro oli monipuolinen mies, paitsi maanviljelijä myös seppä ja uunintekijä, muurari, erikoisalana saunan ja riihen uunit. Talvella hän hyvällä hevosellaan ajeli kauppiaille tavaraa Pietarista ja Viipurista. Hän oli Toiviaisen malliin hyvä juttumies ja vitsin kertoja. Kerran isäni poikkesi taloon missä Aapro teki riihen uunia ja isäntä sotki saves-ta ruukkia. "Älä sie näytä täl tai-tojais voip vaik oppii ja alkua kil-

pail töist". Vastaus tuli heti: "A miepä ajanki hänet ulos, ko tärke-jä paikka tulluo ettie.

Meillä oli Matt-sedän kanssa yhteisessä omistuksessa olevaan riiheen tehty uusi kiuas, muuten hyvä, mutta lieskasi tulen lähelle kattoa, joten riihen palamisvaara oli aina mieltä painamassa. Puhuttiinpa asiasta Aaproille, hän katsoi uunia ja sanoi: Tiä tekijä ei uo mikkiä tekijä! Jos mie uunin tien nii ei lieskua vaik KIRASSII siel polttasit. (Valopetroolin "suvulla" ne nykyajan öljylämmitteiset kuivurit lämpiääkin, joten Aapro oli aikaansa edellä. Toim.) Puhuttiin asiasta Matt-sedälle ja hän sanoi: Jos niin takkuukans tekkyö niin hajotettua tiä uun ja tehkyö itse uuve. Aapro teki uuden uunin, eikä se lieskan-nut, kirassii ei kyllä kokeiltukaan. Niin lujakin oli että rihi oli so-dassa päältä poltetu mutta uuni oli pystyssä ehjänä.

Korkka oli kova piippumies, iso oli tupakkapussikin. Lisäksi taloudellinen, kasvattaen piippuun pistettävän omalla pellolla, eikä Aapron tupakan hajukaan ollut niin haluttu kuin naapuri Toiviaisen, naiset nostivat metelin ja kärpäset lensivät livohkaan Aapron sauhutellessa.

Aapro Korkka oli syntyisin Met-säpirtistä.

Kolmas KOVA PIIPPUMIES oli Korkan naapuri Antti Pitkänen, Pannusaaren kylästä tullut ja poikansa Reinon kanssa ostanut Heikki Karosen omistaman rappiotilan, kivisen ja vesakkoisen, Antti poikineen hakkasi vesakot pois ojitti pellot kaivoi kivet maahan, tasasi töyryt. Reino kirvesmiehenä korjasi navetan ja teki uuden asuinrakennuksen. Meillä oli niitty heidän rajanaapurina, eräänä heinäkuun iltana töistä lähdettyäessä Antti aloitti kaivaa kuoppaa kivel-le keskellä kesantomaan sarkaa, aamulla kun me töihin tultiin oli kivi kuopattu ja maa päältä ta-

sattu. Ahkeruudella ja työllä se tila kuntoon laitettiin. Häinkin, Antti Pitkänen, oli kova piippumies ja taloudellinen: Kasvatti kessut omassa pellossa.

Tietysti naapurit aina toisinaan toisensa tapasivat, jos ei tavattu, lähdettiin kättäpöte katsomaan. Toiviainen oli hyvinkin utala tervehtimässä, kulkevainen, aina hyvät tuomiset tullessaan: Anisöljyä ja muitakin hajusteita jotka nurkantakuiseen sekoitettuna antoivat melko samanlaisen hajun kun Toiviaisen omatkin tupakat.

Toiviainen oli kevätaikana Korkalla kyläilemässä, jossa Anttikin sattui poikkeamaan. Kun oli kyn-nyspääsajut juotu ja tupakat mais-tettu, saarnamies ehdotti, että kun ollaan näin kovia piippumiehiä, eiköhän perusteta piippumiesyhdistys. (Tämän kertoi Toiviainen itse meillä.) Yhdistys perustettiin ja nimeksi tuli SUVANNON LAAKSON PIIPPUMIESYHDISTYS, jossa oli 3 jäsentä, kyllähän Roinisen Eemeli ja Karosen Aaprokin piiputtelivat mutta yhdistys kävi pyörimään 3 jäsenen voimin. Toiviaisesta saarnamiehenä tehtiin yhdistyksen puheenjohtaja ja toiset raavaamat olivat vain jäseniä. Pöytäkirjaa ei kirjoitettu eikä sääntöjä rekisteröity, toimintaan lähtö vain heti. Puheenjohtaja ehdotti toimeenpantavaksi TUPAKANKAS-VATUSKILPAILUN jäsenten välisenä, johon jäsenet lupautuivat ottamaan osaa ja puheenjohtaja tietysti arvostelijana ja tuomarina. Kasvatukseen ryhdyttiin heti! Molemmat kilpailijat kunnostivat maan hyvin ja kävivät taimien tekoon. Antti harkitsi sopivimmaksi läävän seinustan Aapro taas turvasi käymälän taustamaisemaan. Kumpikin hoiti parhaalla oppimallaan konstilla kessumaataan, olihan kyseessä piipputupakkakilpailu. Syksyn tullen saapui puheenjohtaja arvostelukierrokselle ja katso Aapron tupakka oli paljon

VUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

85 vuotta täytti 11. 9. 1968 emäntä Emilia Kurki o.s. Kerminen Nokialla. Syntynyt Sakkolan

vitseo paljo suolapitosta nestettä jote mie ain ulkona käyvässäin muisti kastella...

Toiviainen luovuttikin tilan pojalleen Arville ja muutti Terijoelle jo edellämäinittuun tehtävään. Matkan pituus ja suuren liikkeen hoito veivät ajan ettei hän enää kerinnyt käydä näitä ystäviään tervehtimässä. Kaverusten tupakan kasvatus jatkui nyt taas ilman kilpailun tuomaa jännitystä.

LAK-JUSSIN POJAN KIRJE

— Louhkamies. — En mokomaa sanaa ole kuullut 25 vuoteen. Viime vuoden puolella, syksyllä, ollessani Tikkurilassa kirkkohallintokunnan kokouksessa. Istuin lääninrovasti Arvo Liesmaan vieressä. Ennen kokousta Hän kysyi minulta: — Tunsitkos Valkjärveltä X-nimistä miestä? En tuntenut. Arvo sanoi Hänen kuolleen 70-vuotiaana. — Hän oli louhkamies, sanoi.

Kauan sain miettiä mitä louhka tarkoitti. Selvisihän sana viimein, Arvon avustamana.

Oli niitä louhkiemiehiä Sakko-lasinkin. Mitä kaikkia luettelemaan. Ollikaisen Ale Ojaniemestä jäi erikoisesti kyllä mieleeni. Aina Hän sanoi kun tavattiin: — Mänmään kohville! Me tehtiin kyllä hillerin (horkan) nahkakaupat. Lienee saanut sopuhintaan. Aina kumminkin sanoi: — Mennään kohville!

Onhan meitä Sakkolan miehiä täällä etelässä paljonkin. Olen jäsenaena Helsingin Sakkolaisseuras-

sa. Jäsenmäärä kai lienee n. 100 paikkeilla. Asun maalaiskunnan puolella. Kaupungin rajalle matkaa on pari kilometriä. Täällä on hiukan enemmän asukkaita kuin Karholassa, jossa oli 42 taloa. Täällä on asukkaita yli 60 000 henkeä.

Väestöä muuttaa niin paljon tänne, että on vaikeuksia vastaanottamisessa. Olisi tulossa teollisuustakin, mikäli kunta pystyisi rakentamaan tiestön, juoma- ja pesu-veden sekä viemärit. Tällä erää ei voida rakennuslupia lisää myöntää.

Juomavedestä on kova puute. Toiset syö sajut ja kahviporot kuiviltaan, kun kaivot on saastuneet.

Vuoteen 1980 on väestöennuste 120 000 henkeä. Varmaan joukkoon joutuu myös sakkolalaisiakin. Tervetuloa.

**Autoilija Väinö Tenkanen
Vantaa, Kivimäentie 5**

Kummo tappelus ensin kiessit kaajetaan ettei lyötät pääse karkuun.

Keljassa. Avioliiton solmittuaan Simo Kurjen kanssa Kirkonkylästä hän omisti elämänsä kodin ja perheen hyväksi.

80 vuotta täytti 4. 8. 1968 emäntä Anna-Liisa Väyrynen o.s. Nuora Vesilahdella. Hän on syntynyt Sakkolan Petäjärven Nuorannäellä. Solmittuaan avioliiton, joka kesti yli 50 vuotta, hän muutti Hovinkylään josta siirtolaisen tie kulki monen mutkan kautta nykyiseen kotopaikkaan Vesilahden Kuralaan.

80 vuotta täyttää 29. 9. 1968 fil. maist. Arvi Aleksanteri Karvonen Helsingissä. Hän on syntynyt Sakkolan Petäjärven Voutilasta, ylioppilas v. 1907, fil. kand. 1926. Opiskellut musiikkia Helsingin lukkarikoulussa 1909—1910 ja Musiikkiopistossa 1911—1914. Hänen pitkäaikainen opettajatoimensa alkoi v. 1918, jolloin hän tuli Töölön Yhteiskoulun laulunopettajaksi. V. 1921—1922 hän toimi Suomi-opiston musiikinopettajana Yhdysvalloissa ja v. 1927—1957 Töölön Yhteiskoulun historian opettajana. Sibelius-Akatemiassa hän opetti säveltapailua ja teoriaa. V. 1931—1951 hän oli Sibelius-Akatemian opettajayhdistyksen puheenjohtajana.

Vv. 1927—1945 fil. maist. Karvonen toimi Pasilan kirkon kanttoriurkurina. Hän on esiintynyt urkusolistina ja kapelimestarina, säveltänyt kantaatteja, urkusonaatteja ja hengellisiä kuorolauluja.

Hänen julkaisutoimintaansa kuuluvat mm. Sibelius-Akatemian 60-vuotishistoria, Säveltapailun Oppijakso 1 ja 2 sekä kirjoituksia musiikin alalta eri julkaisuissa.

Hän on avustanut myös lehteämme mukavilla muistelmillaan. Lehtemme yhtyy jo esitettyihin onniteluihin ja toivoo, mikäli terveys sallii, edelleen mukavia kotikylän

muistoja piirrettynä paperille tunnustuksen ansaitsevalla taidolla.

75 vuotta täytti 19. 5. 1968 emäntä Anna-Maria Pohjonen o.s. Virolainen, syntynyt Sakkolan Luprikkalassa, nykyinen kotipaikka Järvenpää.

70 vuotta täytti 8. 8. 1968 mv. Jalmari Honkanen Vesilahden Säjistä. Hän on syntynyt Raudussa ja omisti maatilan Petäjärven Ollikkaisenmäellä jota viljeli myös välirauhan aikana. Vapausotavete-raani.

70 vuotta täytti 14. 6. 1968 rva Olga Viskari o.s. Häyrinen Vehkalahden Salmenkylässä, syntyisin Sakkolan Lohijoelta.

70 vuotta täytti 3. 9. 1968 mv. Arvi Tukia Tammelassa, syntynyt Sakkolan Räihänrannassa.

70 vuotta täytti 17. 9. 1968 emäntä Elisabet Jortikka o.s. Virolainen Tampereella, syntynyt Sakkolan Luprikkalassa.

70 vuotta täytti emäntä Anna Heikkonen Vesilahden Mantereessa, Petäjärven Sopenmäeltä.

70 vuotta täytti 24. 9. 1968 kansak.oppett. Ida Pitkänen o.s. Leppänen, syntynyt Sakkolan Haparaisissa ja käynyt Räisälän kansanopiston sekä Otavan Puutarha- ja kotitalouskoulun. Kansakoulun-opettajaksi hän valmistui v. 1930, jonka jälkeen toimi opettajana Haparaisien ja Kirkonkylän kansakouluissa. Sotien jälkeen hän on toiminut opettajana Laitilan Karinaisissa ja Rauman mlk:n Uotilas-sa viime vuoteen saakka, jolloin siirtyi eläkkeelle.

Merkkipäiväänsä opettaja Ida Pitkänen vietti kauniissa kodissaan Raumalla. Hän joutui monien onnittelujen kohteeksi, joita tuli läheltä ja kaukaa. Rauman pispito kävi henkilökohtaisella tervehdyksellä, kirkkoherra rovasti O. O. Tuomisen puhussa. Kanttori-urk. E. E. Tallilla esitti musiikkinumeroita. Rouva Kerttu Pitkänen sekä rovasti ja rovastinna Joonas Lau-

rila toivat ystävien tervehdyksen Helsingistä. Suuri joukko opettajatovereita ja oppilaita, sekä Raumalta että Sakolasta, oli saapunut toivottamaan Jumalan siunausta. Tuotiin kukkia, lahjoja, erilaisia sukulaisten ja ystävien tervehdyksiä.

70 vuotta täytti 3. 10. 1968 vaaturi Tauno Kinnunen Lempäälässä, kotoisin Sakkolan Kiviniemestä.

60 vuotta täytti 25. 7. 1968 Elsa Rekoma o.s. Immonen Kiteellä. Toimi Sakkolan Osuuskupan kirjjanpitäjänä vv. 1926—1934, avioitui Toivo Rekomaan kanssa 1930. Toiminut kirjjanpitäjänä Haminassa vv. 1934—1935, Viipurissa vv. 1936—1939. Toimi Viipurin arvioimislautakunnassa ja Helsingin suojeluskuntapiirin esik. vv. 1940—1944. Vv. 1945—1951 kirjjanpitäjänä Valtilan Kaljatehtaan konttorissa. Vv. 1951—1963 Maunula Oy:ssä ja nykyisin Parviainen Oy:n toimistossa.

60 vuotta täytti 2. 8. 1968 mv. Johannes Pulakka Urjalan Urjalankylässä, kotoisin Sakkolan Möngöstä. Hänen monista luottamustoimistaan mainittakoon: Urjalan kunnan holhouslautakunnan jäsen, osuuskupan hallituksen puheenjohtaja ja Osuuskassan hallintoneuvoston jäsen. Hän on myös lehtemme uutera asiamies.

60 vuotta täytti 28. 8. 1968 myllynomistaja Martti Tenkanen Lempäälässä, kotikylä Sakkolan Riiska, jossa toimi myllärinä ja on jatkanut samaa ammattia myös Lempäälässä jossa hänellä on nykyaikainen myllylaitos.

60 vuotta täyttää 23. 10. 1968 rouva Tyyne Airasvirta o.s. Lopenen Vesilahden Narvasta. Hän on syntynyt Sakkolan Kirkonkylässä, asuen lapsena jonkin aikaa myös Petäjärvellä. Mentyään avioituaan hän asui Käkisalmen Tenkalahdessa.

50 vuotta täytti 14. 8. 1968 Irma Kyllikki Virkki Sakkolan Kirkonkylästä, vanhemmat Viktor ja

Uusia ylioppilaita

Ennen ilmoitettujen lisäksi on ylioppilaaksi päässeet ainakin seuraavat:

Rautalammin Yhteiskoulusta: Tenho Juhani Korhonen, vanhemmat Helge Korhonen ja Iida o.s. Kekki Sakkolan Haparaisista.

Joensuun Yhteiskoulusta: Ulla Riitta Aho, äiti Emma Aho o.s. Meskanen Vilakkalasta.

Maiju (o.s. Sirviö) Virkki. Ylioppilas 1937 Kajaanin lyseosta, sairaanhoitaja 1941, fil. kand. 1955, Helsingin yliopiston lakit. psykologi 1959. Sairaanhoidtajana 1941—1946 (SPR:n sairaala, Puolustusvoimat, Invalidisäätiö, Kung. Serafimerlasarettet (Tukholma), Ullevol Sykehuset (Oslo), Lapinlahden sairaalan psykologina 1955—1957, Helsingin kaupungin yleisen kasvatustieteiden psykologina 1956—. Mannerheimin lastensuojeluliiton psykiatrikomitean jäsen, Suomen psykiatriiliiton jäsen. Julkaisut: Kirjoituksia lapsipsykologiasta ja käännöstöitä.

50 vuotta täytti 28. 8. 1968 rouva Hilja Pasti o.s. Lopenen Vesilahden Latomaassa, syntynyt Sakkolan Kirkonkylässä. Siirtoväen muuttotessa joutui Vesilahteen, avioitui ja miehensä kuoltua on hoitanut esimerkiksi uutera Pastin tilaa, joka on paikkakunnan suurimpia.

50 vuotta täyttää 16. 11. 1968 mv. Aarne Martti Naskali Luopioisissa, syntynyt Sakkolan Hovinkylässä.

50 vuotta täyttää 18. 11. 1968 neiti Lempi Virolainen Vaasassa, syntynyt Sakkolan Petäjärveltä.

50 vuotta täytti 7. 10. 1968 rouva Linda Varpu Ylösmäki o.s. Luostarin Vammalassa, syntynyt Sakkolan Ojaniemessä. On uutera "Suvannon Seudun" asiamies.

KUOLLEITA

Juho Heikkonen, syntynyt Sakkolan Viiksanlahdessa 18. 10. 1881, kuoli Pirkkalassa 7. 9. 1968. Hänen harrastuksenaan oli kuorolaulu. Myös pyhäkoulunopettajana hän toimi vuosikymmeniä.

Lovisa Holappa o.s. Valtonen, syntynyt Sakkolassa 13. 3. 1890, kuoli Tampereella 15. 9. 1968.

Helena Kylläinen o.s. Hinkkanen, syntynyt Sakkolassa 5. 6. 1892, kuoli Loimaan Aluesairaalassa 16. 8. 1968, viimeinen kotipaikka Punkalaidun.

Aune Pulakka o.s. Laitinen, syntynyt Sakkolan Riiskassa 17. 1. 1896, kuoli Tampereella 2. 7. 1968, viimeinen kotipaikka Urjalan Menonen.

Albert Pitkänen, syntynyt Sakkolan Haparaisissa 25. 10. 1898, kuoli Helsingissä 24. 5. 1968. Nuorena hän osallistui vapaussotaan, haavoittuen Raudun valtauksessa, osallistui myös talvi- ja jatkosotaan, jonka jälkeen palveli Alkoholi- ja eläkkeessä vuoteen 1966, jolloin siirtyi eläkkeelle. Hän kuului 10 vuotta talviuimarien kerhoon.

Arvi Jortikka, syntynyt Sakkolassa 13. 8. 1898, kuoli Kuusamossa 28. 8. 1968.

Juho Nuora, syntynyt Sakkolan Petäjärvellä 11. 1. 1899, kuoli Lempäälässä 12. 7. 1968.

Onni Johannes Tervonen, syntynyt Sakkolan Kirkonkylässä

11. 5. 1900, kuoli Lempäälässä 10. 7. 1968. Hänet tunnettiin huumorintajuksena miehenä, harrastuksena nuorempana haitarinsoitto. Kolmen sodan veteraani.

Aleks Karppanen, syntynyt Sakkolan Röykkylässä 16. 2. 1899, kuoli Saarijärvellä 23. 6. 1968.

Selma Hynnä o.s. Pitkänen, syntynyt Sakkolan Haparaisissa 1. 6. 1906, kuoli tapaturmaisesti Lempäälän Moisiossa 4. 10. 1968.

Ilma Helena Sipiläinen o.s. Lipponen, syntynyt Nurmeksessa 18. 3. 1910, kuoli Viialassa vaikean taudin murtamana 10. 8. 1968. Käytyään karjakkokoulun hän toimi karjakkona ja karjatalousassistenttina eri puolilla maata. Nykyisellä kotiseudullaan, Viialassa, hänet tunnettiin tarmokkaana ja avuliaana henkilönä.

Tauno Nuora, syntynyt Metsäpirtissä 28. 12. 1910, kuoli Lappeenrannassa 6. 9. 1968. Varsinaisen elämäntyönsä hän suoritti Sakkolassa maanviljelijänä.

Eino Aleksanteri Lopenen, syntynyt Sakkolassa 11. 2. 1911, kuoli Valkeakoskella 31. 8. 1968.

Vilho Kuparinen, syntynyt Sakkolan Petäjärvellä 11. 8. 1911, kuoli Helsingissä Meilahden sairaalassa 29. 9. 1968. Hän oli nuorena Sakkolan parhaita yleisurheilijoita, etenkin hypyissä. Kuuluen Kuparisen etevään musiikkisukuun, suoritti varsinaisen elämäntyönsä musiikin parissa, soittaen, paitsi Petäjärven soitokunnassa, myös

ammattikseen musiikkikersantin vakanssilla Turun laivastosoitokunnassa ja Lahden varuskunnan soitokunnassa. Hän oli myös etevä soolo- ja kuorolaulaja. Jäätyään armeijasta eläkkeelle toimi tukku-myyjänä Helsingissä.

Anna Silvasti o.s. Kallonen, syntynyt Sakkolan Petäjärvellä 25. 1. 1912, kuoli pitkällisesti sairastettuaan Tampereen Keskussairaalassa 29. 9. 1968, viimeinen kotipaikka Vesilahti.

Jalmari Lopenen, syntynyt Sakkolan Lapinlahdessa 20. 11. 1927, kuoli vierailumatkalla Lempäälässä 22. 7. 1968, viimeinen kotipaikka Tampere.

Erikoistarjous

HOOVER
AUTOMAATTI-
PESUKONE
HUIPPU-
EDULLISESTI

nyt
vain **660:-**

Hoover Automatic 45

- 9 pesuohjelmaa
- 5 huuhtelua, joita tehostavat välilinkkoamiset
- pesuteho 3,5 kg

Ottakaa yhteys myymäläämme.

Tuotanto

MAASEUTUVÄKI

Viisi palveluvalmista konttoriamme: Lempäälässä, Viialassa, Kuljussa, Sääksjärvellä ja Säijässä ovat käytettävissänne varoja sijoittaessanne, edullisesti, myöskin tarvitessanne luottoa tarpeisiinne. Kääntykää luottamuksellisesti puoleemme kaikissa raha-asioissanne.

Lempäälän-Viialan Osuuskassa

HEIKINKI 26

Vainemäisenkatu 31 B 2
Helsingin Sakkola-Seura

**VESILAHDEN
OSUUSKASSA**

*joustavaa
pankkipalvelua*

**Viialan
Kirjapaino**

*... Teidänkin
luottamukseenne
arvoinen*

**SUVANNON-
SEUTU**

Suvannon ympäristön kotiseutu-
lehti, ilmestyy 1968 6 kertaa
vuodessa.

Tilaushinta 5 mk vuosikerta.

Ilmoitushinnat 1 mk palsta cm
vakinaisista ilmoituksista alen-
nus.

Toimituksen ja konttorin osoite
Narva Vakkalanlinja Vassin
hl.

Postisiirtotili 47-30763.

Pankki Vesilahden Osuuskassa
Narva.

Vastaava toimittaja Viljo Puron-
taa.

Toimituskunta Yrjö Raaska, Vik-
tor Ryyppö, Helmi Uosukai-
nen, Matti Riikonen ja Uuno
Pulakka.

**TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSKASSA**

- JOUSTAVAN PALVELUN PANKKI -

**Kaikki sähköasiat
voimme toimittaa edullisesti**

Kannattaa ainakin kysyä!

RAASKAN SÄHKÖLIKE

A-ryhmän sähköurakoitsija

Vesilahti
Puh. 78 541

Valkeakoski
Puh. 41 810

Vesilahden Säästöpankki

auttaa — neuvo — palvelee

**LEMPÄÄLÄN
PELTITYÖ**

OM. V. RIIKONEN

☎ TAMPERE 74 330

► SUORITTAI KAUKIA RAKENNUSALAN PELTITOITA ◀